

ДО 60-РІЧЧЯ ЮРІЯ ВОЛОДИМИРОВИЧА БУЙНОВА

Нечутною ходою наблизився ювілей відомого харківського археолога, дослідника старожитностей бронзової та скіфської доби, доцента Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна Юрія Володимировича Буйнова. Дивлячись на струнку постать ювіляра, його кипучу енергію та невтрачену з роками здатність дивуватися й захоплюватися розмаїттям життя, важко повірити, що йому 60, але доробок наукових і педагогічних звершень повністю гармоніює з цією солідною датою.

Народився Юрій Володимирович 19 липня 1952 р. в козацькій столиці України — Запоріжжі. Там, на заняттях археологічного гуртка Обласної дитячої екскурсійно-туристичної станції, викристалізувався життєвий вибір хлопця, а щасливий випадок — стати очевидцем розкопок знаменитої Гайманової Могили — сформував і майбутню спеціалізацію — скіфознавство. Лишалось обрати університет, щоб опанувати ази майбутньої професії, і за порадою юнак звернувся до фундатора української школи скіфології Олексія Івановича Тереножкіна. Відповідь була дещо несподівана — якщо мрієш стати скіфологом, прямуй до Харківського університету, до професора Бориса Андрійовича Шрамка. Юнак дослухався поради.

Перша столиця стала від 1970 р. другою батьківщиною ювіляра. Але в університеті мріям про скіфів довелося дещо поступитися. Саме тоді між двома «стовпами» українського скіфознавства — Б.А. Шрамком і В.А. Іллінською — розгорнулася запекла дискусія щодо історичної долі населення України доби пізньої бронзи та походження племен раннього залізного віку. І харківський професор кинув свого найздібнішого учня (забігаючи наперед, відзначимо майбутній «червоний» диплом з єдиною четвіркою) на передній рубіж і запропонував звернутися до однієї з наріжних у тій

дискусії проблем — вивчення бондарихинської культури.

Тема диплому була продовжена і в майбутній дисертації, але шлях у науку випускника університету не був прямим — після закінченні *Alma mater* Юрій Володимирович сім років вчителював у середній школі № 119 Харкова, одночасно навчався в заочній аспірантурі та виховував дітей — у 1975 р. у молодого подружжя (дружина — Лариса Петрівна Грубник-Буйнова, співавтор довідника з археології Харківщини та низки робіт з історії давньої металургії) народилася донька Наталка, а два роки по тому — син Вовчик, брав участь у польових дослідженнях, що розпочалися із сенсаційного відкриття.

Перші пам'ятки бондарихинської культури були досліджені ще на початку 1950-х рр. Але попервах її джерельна база була репрезентована винятково матеріалами поселень і по-

На розкопках курганів скіфського часу біля с. Мала Рогозянка на Харківщині. Серпень 1989 р.

ховальний обряд лишався *tabula rasa*. Юрію Володимировичу поталанило в перший самостійний польовий сезон відкрити й дослідити саме могильник. Матеріали ґрунтового некрополя біля с. Тимченки Зміївського р-ну вже через рік були опубліковані в найпрестижнішому виданні радянських археологів — журналі «Советская археология», а результати тих досліджень стали основою для характеристики бондарихинської культури в двох томах фундаментальної «Археологии СССР» — «Эпоха бронзы лесной полосы СССР» і «Степи Европейской части СССР в скифо-сарматское время».

Наступні роки ознаменувалися розкопками нових пам'яток (Велика Тополяха, Рідний Край), були також обстежені десятки селищ і відкриті три бондарихинські городища — поблизу Веселого, Задонецького та Рокитного. Багаторічна робота з узагальнення отриманих результатів — власних і попередників — завершилась у 1981 р. успішним захистом кандидатської дисертації.

Настав час і для зміни місця роботи, але на історичному факультеті університету знайшлася посада на кафедрі історії України, і лише в 1983 р. Ю.В. Буйнов перейшов на рідну кафедру — історіографії, джерелознавства та археології, де працює й нині. Насичена викладацька діяльність — підготовка загальних курсів з археології, етнографії, етнології, історії первіс-

ного суспільства та спеціальних («Методика археологічних досліджень», «Проблеми скіфсько-сарматської археології», «Математичні методи в археології» тощо) — супроводжувалася підкоренням чергових кар'єрних сходинок (викладач, старший викладач, доцент). У 1984 р. Ю.В. Буйнов став заступником декана з навчальної роботи, а в 1991—1997 рр. був деканом. То були найтяжчі роки за часів незалежності України: постійне недофінансування, тотальне скорочення ставок, мізерні зарплати та стипендії. Але Юрію Володимировичу вдалося головне — зберегти викладацький колектив і забезпечити підготовку кваліфікованих кадрів.

Протягом усіх тих років, шоліта, Ю.В. Буйнов працював у полі, очолюючи Сіверськодонецьку експедицію. Серед досліджених пам'яток — багатощарове поселення Студенок і ґрунтовий могильник з похованнями зрубної та мар'янівської культур біля с. Червоний Шлях на Балакліївщині. На розкопках останньої пам'ятки у 1988 р. долучився до польового археологічного життя і автор цих рядків. В експедиції Ю.В. Буйнов не обмежувався вирішенням суто наукових проблем, а виявляв виняткову хазяйновитість. Першочерговим було спорудження добротного стола, за яким ми не тільки їли, а й спостерігали за таємством оформлення польової документації, слухали експедиційні байки старшокурсників, а під вечір тут

точилися запеклі баталії з доміно, тон яким задала «гросмейстерська» пара Ю.В. Буйнов—А.К. Дегтяр. Володіє Ю.В. Буйнов і неабияким кулінарним хистом — умів смачно приготувати навіть сіру локшину.

А в 1989 р. ювіляру нарешті вдалося реалізувати і юнацькі мрії — розкопати кургани скіфської доби біля Малої Рогозянки та Рідного Краю Золочівського р-ну. Напередодні робіт Ю.В. Буйнов був сповнений ентузіазму, переконував, що неодмінно будуть численні золоті прикраси. Та майже всі поховання були вщент пограбовані. Але наукове значення тих розкопок безперечно — джерельна база сіверськодонецького варіанта поповнилася черговим похованням у катакомбі, новим для цієї території комплексом, що супроводжувався похованнями коня та конюха в окремих могилах, а також діагональним похованням ранньоскіфського часу, культурне осмислення якого справа майбутнього. А мрії про скіфське золото здійснилися через десять років.

Від початку 1990-х рр. скіфська проблематика займає чільне місце в польовій практиці Ю.В. Буйнова. Ювіляр сам чи разом з О.В. Бандуровським дослідив низку пам'яток, зокрема поховання місцевої аристократії архаїчного часу на Люботинському могильнику, що перевернули нашу уяву про історію та культуру сіверськодонецького населення скіфської пори, кургани біля Бистрого, Одринки, Паньківки, Санжар і Соломахівки. А нагородою юнацьким мріям стали дослідження Старомерчанського курганного могильника в 1999—2000 рр., що збагатили скіфознавство золотим дощем виробів греко-скіфської торевтики, зробили, користуючись поетичним висловом Б.М. Мозолєвського, значно вищим небо сіверськодонецьких племен скіфської доби. Не менш разуючою була й оперативність введення до наукового обігу матеріалів. 2000 р. вийшла

книжка «Кургани скіфського часу Харківської області (северскодонецький варіант)» у співавторстві з О.В. Бандуровським — перше монографічне дослідження поховальних пам'яток сіверськодонецького локального варіанта скіфської культури.

Початок нового століття не пригальмував темпи польової діяльності. У 2001—2003 рр. досліджувалося городище в уроч. Городище, результати якого засвідчили «столичний» статус цієї пам'ятки. Тоді ж розкопана низка довколишніх курганів поблизу Черемушної та в урочищах Могилки і Круглик. Останнім часом Ю.В. Буйнов консулює в польовій практиці численних учнів.

У наукових пріоритетах Юрія Володимировича мимоволі стався ухил у бік скіфознавства, що не віддзеркалює всього спектру інтересів дослідника. Вчений не полишає розробку проблеми походження та історії населення лівобережної України передскіфського часу, готує чергову монографію та захист докторської дисертації. Очікуємо від Юрія Володимировича публікації напрочуд цікавого скарбу ливарних форм ранньослов'янського часу.

У середовищі харківських археологів ювіляр є фундатором і апологетом широкого залучення в археологічних дослідженнях методів математичної статистики. Ю.В. Буйнов не сторониться й науково-громадської діяльності: у 1991—1998 рр. — відповідальний редактор «Вісника Харківського університету» (серія «Історія») та голова ради історичного факультету, він член правління Харківського історико-археологічного товариства та член редколегії щорічника «Старожитності».

До свого ювілею Ю.В. Буйнов підійшов на піку творчого потенціалу. Від імені багатьох поколінь «буйнівських» експедиційників бажаємо Вчителю доброго здоров'я та довгих років життя, втілення всіх замислів і сподівань.

Л.І. БАБЕНКО